D. MICHAELIS
DE LVNA ET ARELLANO
RVBEA SANCTI IACOBI CRVCE NOBILITATIS MILITARIS INSIGNITI, TORDESALENSISQUE DYNASTÆ:

Quondam in majori Collegio Alumni, & Vniverſitate Vrſaonenſi Immaculatæ Deiparæ Conceptioni dicatis Rectoris, Primariique utriuſque juris Profeſſoris.

Poſtea in Conventu Indiarum Hiſpalenſi, Regioq; Beticæ Provinciæ Senatu Summi Iudicis, ejuſq; Metropolis Decurionis Politici.

Ac deinde in Granatenſi, ſeu Illiberitanâ Cancellariâ Maximâ Senatoris. Et apud Belgas & Burgundos Hiſpanorum exercituum diſciplinæ armatæ & militaris Juſtitiæ Superintendentis ac Præſidis, annonæq; militum Præfecti.

Et Admiralitatis, ſive Navalis Iuſtitiæ in Supremo Belgarum Conſilio vindicis Conſiliarii.

OPERA TRIPARTITA,

Scilicet:
- Iuris, Imperii, & Dominii Ratio.
- Lectiones Singulares.
- Et Iuris Canonici antilegomena, uno & altero volumine diſtincta.

TOMVS PRIMVS.

O. de Mro. D. Andres de Samaniego, Cathedratico de Prima de Canones

ANTUERPIÆ,
Apud Viduam & Hæredes JOANNIS CNOBBARI, ſub ſigno Sancti Petri.
M. DC. LI.
Cum Regia Gratia & Privilegio.

SALAMANCA

ILLUSTRISSIMO, AC NOBILISSIMO CONSULARI,
PATRICIOQVE VIRO HISPANO CATONI,
Et alteri melioris indolis, eloquentiæq; Tullio, meliorisq; juriſprudentiæ Papiniano,
INTEGERRIMI, SUBTILISSIMIQUE INGENII

D. IOSEPH GONZALEZ EQVITI SANCTI IACOBI,

ET A CONSILIIS P. P. IV. H. R. ET V. O. I.

IN SVPREMO IVSTITIÆ, GRATIÆQ; SENATV SENATORI,
Atque in Summo noſtræ Catholicæ Fidei Inquiſitionis Tribunali vindici Præclariſſimo, ſuo P. gratiſſimo, & P. dilectiſſimo, ſummo Ærarii publici, & Regii Quæſtori, ac Præſidi, cujus fama virtutes prædicat, & nobilitatem ſequens imago deMonſtrat; antidoralis obligatio juris rationis vigilias D. & utriuſque juris aliqua ſingularia, antilegomenaque C.

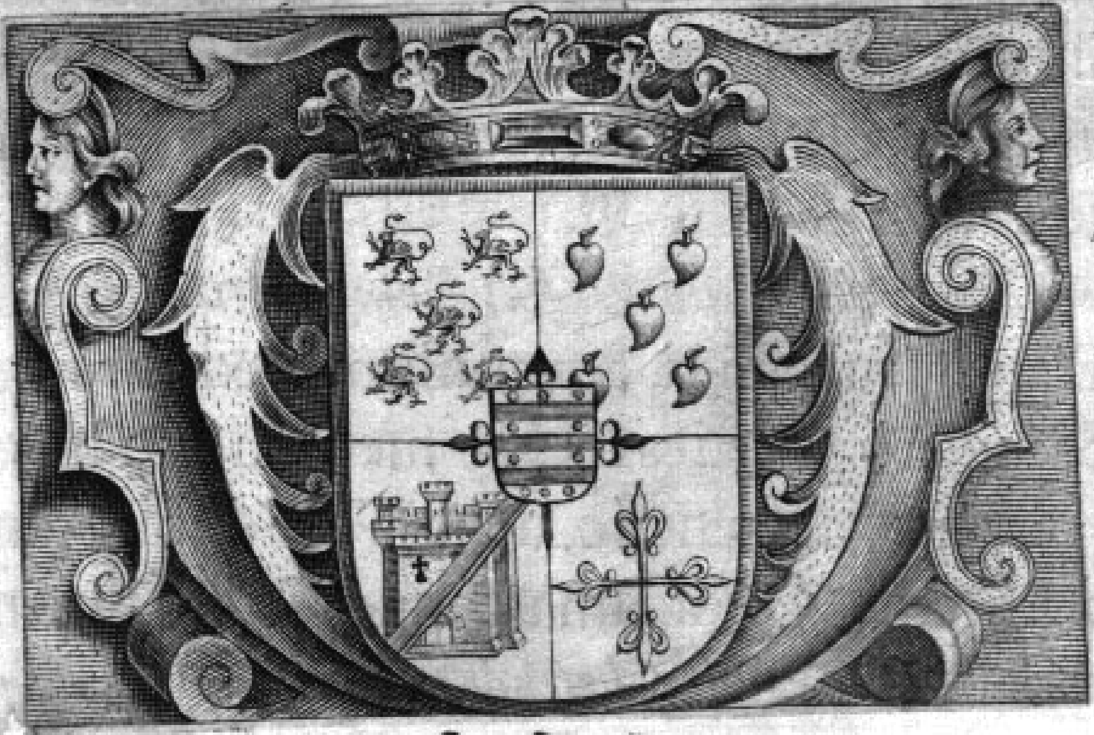

S. P. D.

D. Michaël de Luna & Arellano.

CEleberrimus ille Romanæ eloquentiæ flos (Te nunc alloquor Hiſpane, ô Illuſtriſſi-

DE IVRIS RATIONE ET RATIONIS IMPERIO.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

Iuris notitia ex nomenclatura rerum.

SVMMARIVM.

1. *Verbi natura extollitur, ex qua notitia rerum depromitur.*
2. *Vocis myſterio utitur, ut pietas civilis ſit, juſtitia, temperantia, fortitudo, & reliquum virtutum agmen.*
3. *Injuſti à notitia, fuga arripitur.*
4. *Notitia dividitur in naturalem, & artificialem.*
5. *Notitiá artificiali omnes indigent virtutes.*
6. *Conſuetudo vim ex doctrina capit, doctrina ex notitia, notitia ex voce.*
7. *Lex eſt concluſio rationis, ex notitia rerum ſyllogyzata.*
8. *A natura prohibetur, quod naturaliter cognoſcitur vetitum, & naturaliter agnoſcitur, quod arte rationis invenitur.*
9. *Lex 1. ff. de juſtitia, & jure, exornatur.*
10. *Iuris ſcientia non eſt litigioſa, ſed ejus ignoratio.*

 O VER-

Filius Dei naturâ immunis, & liber erat, & ingenuus, & Petrus Vicarius ejus gratiâ etiam liber) ſolvit dicens : *Sed nè ſcandalizemus eos ſolve pro me, & te.* Hoc capitationis tributum everſâ Hieruſalem, & templo; Veſpaſianus Capitolio, ſeu Jovi Capitolino ſolvendum deputavit : quia (ut inquit Lucanus)

——— *cruor in templis*
Numina miſcebat Caſtrenſis flamma monetæ.

Et religioſâ etiam captivitatis notâ inurebantur: ut Sanctius animal homo in ſervitutem redigitur exclamante Pomponio in l. cum loca, ff. de religioſis, l. minimè eod. l. 4. ff. de ſepulchro viol. & Agenus
5. Urbicus in lib. de limit. agr. Quid indè mirum? quòd Theophilus dicat Imperatorem non ſolùm bonorum, ſed & noſtrorum corporum dominum eſſe? & quòd ipſe Imperator Antoninus dixerit, *Ego quidem mundi dominus, lex autem Maris*, id eſt, non ſolùm Dominus terrarum, ſed etiam lex maris. l. deprecatio, ff. ad leg. Rhod. de jact. quaſi

Luctantes ventos, tempeſtateſque ſonoras
Imperio premat, ac vinclis, & carcere frænet.

Cujus non vulgarem, & aliorum jurium ſupellectilem ſtipulor (ſi faxit) ut iterum jucundo, atque illuſtri ſpectaculo eſſe poſſim : quoniam meo

Sic cùm tam ſummi tanguntur culmina montis,
Irrita Siſyphio volvuntur pondera collo,

Nec æternis minorem conſiliis animum fatigo,

——— *ſpem vota, & honorem,*
Compoſitus placido fine relinquo aliis.
——— *ſpes & fortuna valete.*
Nil mihi vobiſcum eſt: ludite nunc alios.

Sit mihi gratia Dei Omnipotentis, cui laus, honor, & gloria.

F I N I S.

LIBER SINGVLARIVM LECTIONVM IVRIS.

D. MICHAELIS
DE LVNA ET ARELLANO
RVBEA SANCTI IACOBI CRVCE NOBILITATIS MILITARIS INSIGNITI, TORDESALENSISQUE DYNASTÆ:

Quondam in majori Collegio Alumni, & Vniverſitate Vrſaonenſi Immaculatæ Deiparæ Conceptioni dícatis Rectoris, Primariique utriuſque juris Profeſſoris.

Poſtea in Conventu Indiarum Hiſpalenſi, Regioq; Beticæ Provinciæ Senatu Summi Iudicis, ejuſq; Metropolis Decurionis Politici.

Ac deinde in Granatenſi, ſeu Illiberitanâ Cancellariâ Maximâ Senatoris. Et apud Belgas & Burgundos Hiſpanorum exercituum diſciplinæ armatæ & militaris Juſtitiæ Superintendentis ac Præſidis, annonæq; militum Præfecti.

Et Admiralitatis, ſive Navalis Iuſtitiæ in Supremo Belgarum Conſilio vindicis Conſiliarii.

LECTIONES SINGVLARES.
TOMVS SECVNDVS.

ANTUERPIÆ,
Apud Viduam & Hæredes JOANNIS CNOBBARI, ſub ſigno Sancti Petri.
M. DC. LI.
Cum Regia Gratia & Privilegio.

LIBER SINGVLARIVM LECTIONVM IVRIS.

CAPVT PRIMVM.

Singularis lectio text. in cap. fin. in princip. lib. 1. Decretal. tit. 29. de officio & poteſtate jud. deleg.

PRO MAXIMO SACRORVM Canonum ſcientiæ bravio, Canonicatu nempè Doctorali Sanctæ Eccleſiæ Toletanæ Primæ Hiſpaniarum Sedis in toto terrarum Orbe celeberrimæ.

Lege certaminis, & uno ſpiritu recitata.

KAL. OCTOB. ANNO DOMINI M. DC. XXIX.

SVMMARIVM.

1. *Paraphraſis text.*
2. *Prima ſedes quid ſit.*
3. *Principis decretum quando ſit lex.*
4. *Principis officium.*
5. *Officium cujus ſit.*

 6. Se-

ſæ ſi caſus acciderit, cùm ſimus in atrociſſimo delicto, ut dictum eſt, & per opera iſtorum expendentium valdè neceſſaria eſt monetariis, alioquin, ut aiunt, oleum & operam impenderent. Sed hoc niſi dolus probetur jure regulari procedendum & judicandum eſt. Uti etiam contra eos qui operá ſuâ non falſificant, vel inficiunt monetam, ſed à ſtatuto, municipalique lege infectam ipſi ſibi multiplicant. Nam qui cauſam damni dat, damnum feciſſe videtur. *l. qui occidit, §. in hac, ff. ad leg. Aquil. cap. fin. in fine, de injuriis. Gloſſ. in cap. ſicut. de teſtib.* Baldus, *in l.* 1. *Cod. de condict. furtiva.* & ibi Bartolus dicens: *Quod Domini tenentur ſi ſervi delinquant in miniſterio, in quo eorum operâ utebantur.* Et ſic cum iſtis & in forma judicii, & in condemnatione, mitiùs quàm cum falſæ monetæ fabricatoribus veræque & optimæ inficiatoribus, agendum eſt: Et cum hac diſtinctione mitiùs, quam incœpimus prædicti noſtri textus relectionem finimus, & falſæ monetæ quæſtionem abſolvimus.

LIBER ANTHINOMIARUM

QVÆ IN QVINQVE LIBRIS Gregorii IX. P. M. Decretalium vulgò eſſe dicuntur.

PROOEMIVM.

QVONIAM, niſi præhabita contrariorum, vel diverſorum cognitione, intellectus humanus verum cognoſcere, ſive bonum à malo diſcernere non valet; inde lex vel Canon, ſivè ethicus, ſivè œconomicus, ſivè politicus, vel artificialis cujuſque artis, aut ſcientiæ regula ſit; ex contrariis, aut diverſis ratio ſyllogizata eſt. (ut *in 1. lib. de juris ratione, tom. 1. cap. 1. num. 7.* diximus) Indeque etſi nullum commercium Sapientia cum timore habere videatur, cum luce tamen, ſimul divinâ, & arcano ſyllogizandi humano, Sapiens dixit, *Initium Sapientiæ eſt timor Domini.* Quid mirùm quòd hoc ſapientiſsimus omnium pronuntiaverit? cùm & Epicurei idem etſi tenebreſcentes agnoverint, quorum hæc vox fuit, *Initium ſalutis notitia peccati.* Phœbea potiùs, & Chriſtiana, quàm illorum fuiſſe videtur. Hic ſcopus, hic omnium legum finis eſt: ad quem & Iureconſulti pervenire conantur æquum ab iniquo ſeparantes, licitum ab illicito

ptem autem Diaconi poſtea non ſorte, ſed electione diſcipulorum ſunt ordinati. Reſpondetque cuilibet conſuetudini, vel legi temporali, quæ ſorte aliqua decidenda decreverit, conjungens hæc verba: *Secus autem eſt in temporalibus dignitatibus, quæ ad terrenam diſpoſitionem ordinantur, in quarum electione plerumque homines ſortibus utuntur, ſicut & in temporalium rerum diviſione* (ut in juris civilis deciſionibus pro ratione dubitandi adductis) *ſi verò neceſſitas immineat, licitum eſt cum debita reverentia, ſortibus divinum judicium implorare,* ut ibi ex doctrina D. Auguſtini comprobat: Quorum authoritate prædicta Antinomia ſatis abſoluta, eorumque luce illuſtrata niteſcit; & ut ne diutiùs ultra inſtituti noſtri clepſydram progrediamur, eorum, quæ dicta ſunt, & quæ deficiunt, uberiorem & perfectiorem meliori judicio, reſcriptionem, & notam relinquere operæpretium erit. Et ſic omnia quæ ſubſcripſimus, S. C. Eccleſiæ R. cenſuræ fideli obedientiâ, debitâque humilitate ſubmittimus. Bruxellæ, VI. Kal. Junii, ∞. IϽC.LI.

D. M. de L. & A.

FINIS.

Cccccc 3 IN-

INDEX RERVM
ET MATERIARVM,
QUÆ IN HOC OPERE CONTINENTUR.

In quo primus numerus numerum marginalem, ſecundus autem paginam denotat.

A.

Abſurdum.

Ab Abſurdo argumentum jure ſubſiſtit, quotieſcumque aliquod abſurdum ſequitur. 670

Plura alia abſurda vide verbo Oſtentum. 69. 494. *& ſeqq.*

Actio. Actus. Agere.

Actionum humanarum ſeptem ſunt genera cauſæ efficientis. 2. 164

Actio licita eſſe non poteſt, niſi ſit ratione directa. 7. 166

Actio humana carentibus ratione denegatur. 1. 235

Actus *naturales hominis differunt in genere cauſa efficientis, & in genere cauſæ formalis à brutorum operationibus.* 21. 28

Actus humanus perficitur tribus motibus. 15. 159

Vtrum detur actus humanus indifferens in individuo, ſive ſine judicio rationis. 17. 169

Cùm actus humanus prudentia fieri debeat, ſi deficit, imprudentia dicitur conturbari; concomitans enim & conſequens potiùs complacentia & diſplicentia ſunt. 20. 169

Agere *actum ſemper ſecurius & utilius eſt.* 45. 656

Agere & pati non ſunt extrema virtutis, in agendo enim virtus aut vitium conſiſtit. 26. 49

Adam.

Adæ peccatum nihil, niſi extrema & vitioſa nobis parturit: at verò ars civilis implere vult quod naturæ noſtræ deeſt, id eſt, æquum & bonum. 31. 49

Adam nudus imagine Dei, ſive ratione veſtitur tunicis pelliceis in ſimilitudinem beſtiæ, cui tranſgreſſione præcepti aſſimilatur. 24. 80

Adoptio.

Adoptio includit adrogationem, adrogatio non includit adoptionem. 33. 488.

Adulterium.

Adulteria & inceſtus non poſſunt fieri voluntate propagandi generis humani. 51. 366

Ægyptii.

In Ægyptiorum templis abdito ritè Sacra-

INDEX RERVM ET MATERIARVM,

Quæ in hoc Libro Antinomiarum Juris Canonici Decretalium continentur.

In quo primus numerus numerum marginalem, ſecundus autem paginam denotat.

A.

Abbas.

Abbas ſuper habenda proprietate cum aliquo Monacho diſpenſare non poteſt. 1. 894.

Abraham.

Abraham Chaldæos, Aſſyrios, & Phœnices characteres docuit. 682

Accuſator.

Accuſator Epiſcopi in cauſa criminali ante omnia legitimari debet. 17. 782

Actio.

Actio & paſſio non poteſt dari in eodem ſubjecto. 2. 714

Actio & paſſio in eodem ſubjecto in jure ſecundum intellectum & conſenſum multoties concurrunt. 5. 716

Actio & paſſio quomodo detur in una eademq́, perſona explicatur. 9. 719

Actiones humanæ quæ etiam in natura incorrupta & libera eſſent, non poſſunt eſſe niſi liberæ, & ideo ſi coactione efficiantur tanquam ſuæ naturæ contrariæ evaneſcunt. 5. 762

Actiones humanæ quæ humanis neceſſitatibus geruntur, cùm in ſe habeant intrinſecam neceſſitatis coactionem, quâ gentes ſibi jura conſtituerunt, validæ cenſentur. ibid.

Actiones humanæ quæ per ſe virtutes incorruptæ naturæ non ſunt, ſi metu fiant, nihilominus valent, etſi poſtea jure æquitatis & juſtitiæ reſcindantur. 1. 763

Actio præcedentis liberi conſenſus & obligationis per coactionem non extinguitur. 5. 893

Actio aliquid offerendi Eccleſiæ Dei ſeparanda eſt ab opera miniſtri conferendi rem ſpiritualem, vel ſpirituali annexam, ut una cum altera nihil commune habeat. 7. 924

Actor.

Actor invitus litigare regulariter compelli non poteſt. 4. 821

Ab Actore reus vocatus præcisè cogitur litem conteſtari, & coram judice comparere. 4. 822

Actor virtute primi decreti non conſtituitur

Errata quæ in hoc primo Tomo reperiuntur ſicut ſequuntur corrigenda & legenda ſunt.

Fol. Columna.
4. c. 2. *revocare.*
22. c. 1. *voluntatem.*
39. c. 2. *crepuſculo.*
52. c. 1. *poteſtatem.*
66. c. 1. *Rector.*
69. c. 1. *lapis.*
70. c. 2. *poſitis.*
Ibidem, *Behemoth.*
71. c. 2. *præſcripto.*
74. c. 2. *legis.*
75. c. 2. *conſilii.*
78. c. 2. *expungat.*
86. c. 1. *liberos.*
96. c. 1. *Archiſynagogus.*
97. c. 2. *honoratiſſimum.*
98. c. 2. *aliquod.*
111. c. 2. *haud.*
125. c. 2. *Micheas.*
147. c. 1. *de beſtia.*
Ibidem, *dichos.*
161. c. 1. *bibere.*
Iterum, *bibere.*
169. c. 1. *excuſet.*
171. c. 2. *eam notam.*
181. c. 2. *poteſtati.*
186. c. 2. *corruptela.*
187. c. 2. *lege, capitalium.*
193. c. 1. *ferarum.*
196. c. 1. *è tenebris.*
Ibidem, *Nerva.*
199. c. 2. *ſivè.*
203. c. 1. *cannula.*
237. c. 1. *Carranza.*
Ibidem, c. 2. *de manumiſſ.*
Iterum, *de manumiſſis.*
243. c. 1. *facti ſint.*
248. c. 1. *defendit.*
268. c. 1. *abundantiam.*
296. c. 2. *ſcilicet.*
303. c. 2. *antea.*
360. c. 2. *ambienda.*
367. c. 1. *diſtinguendus.*
Ibidem, *ſpoliator.*
368. c. 2. *factum.*
Ibidem, c. 2. *captivis.*
371. c. 1. *Tuſcus.*
373. c. 1. *immunitate.*
376. c. 1. *ſpeciali.*
377. c. 1. *vocat.*
Ibidem c. 2. *hoc nunc os.*
381. c. 2. *poſſes.*
383. c. 2. *contracto.*
Ibidem *Matienzo.*
Et ibidem *quoniam.*
384. c. 1. *fide nati.*
Ibidem c. 2. *cap. perlatum.*
385. c. 2. *imperantem.*
392. c. 1. *vetita.*

Errata quæ in hoc ſecundo Tomo reperiuntur ſicut ſequuntur corrigenda & legenda ſunt.

Fol, Columna.
414, c, 2. *hujuſmodi*,
421, c, 1. *eſſe dixit*.
441, c. 1, *præſcripto*.
Ibidem *ad majus*,
459. *apud Vlpianum*.
Ibidem *defraudabatur*,
463, c, 1. *Africanum*.
467. c, 1. *vaniſſimas*.
Ibidem c. 2. *capitulis*.
472, *Carranza negativa*.
478, c. 2. *externam*.
487. c, 2, *repugnanti*.
493. c, 1, *præter*.
497. c. 2. *Frontum*.
499. c. 1. *ademptum*.
514. c. 2. *nequibat*.
525. c, 2. delendum *Divus*, legendum *Don*.
530, c. *optimatum*,
531, c. 2, *territus*.
534, c, 2, *Fama*,
536, c, 2, delendum *Domino*, legendum *Doctore*.
Ibidem *Regis*,
541. c, 1, *cervicoſa*,
549, c, 2, *Niſi*,
Ibidem, *Higinius*.
550. c, 1. *Iudæi*.
553. c, 2. *Dion*.
555. c, 1, *illa*.
569, c. 2, *pater*,
571. c. 2. *auguſta*,
572, c, 1, *Benedictus*.
574. c, 1. *Fachineus*.
576. c, 1. *Hondedeus*.
594. c. 2. *nè fidejuſſores* .
596. c, 1. *putavi*,
602, c, 1, *intercedere*.
Ibidem, *alienatio*.
609, c, 1, *habentur*.
617, c, 2, addendum *quòd*, & *fuiſſet*.
621, c, 1, delendum *Divus*, legendum *Dom*.
629, c, 1, *procedi*.
632. c, 1. *venerabantur*.
633. c, 2. *Miſcellanearum*,
645. c, 2, & *Auguſtinus*.
648. c, 1. *inferentibus obeſt*.
649. c, 1, *principale*,
656, c. 2, *efficiat*.
678. c. 1. *hypotheca*,
Ibidem, *præponendus*,
689, c, 1. *ſi quis cautionibus*,
690. c, 2. *Africanum*,
694. c. 2. *Holdradus*,
709. c, 1. *qui ſub*,
Ibidem, *Forcatulus*.
710, c, 2, *Romanos*,
712. c, 1, *poteſt*,
730. c, 1. *ſuppoſititiâ*,
Ibid, & *ſic canonizata ſunt*,
734. c. 1. *Mandoſius*,
739. c. 1, *judicibus*,
743. c, 1. *adimplere*.
747. c, 1. *Mayordomo*.
Ibidem, *multi varias*.
749. c, 2. *Belonus*.
756. c. 2. *demonſtravit*.
768. c, 1. *Nam concupiſcentiam*,
798. c. 2. *interpretationibus*,
810. c, 1. *diſpoſitioni*.
Ibidem, *Baeza*,
817. c. 1. *perjurus*,
822. c. 2. *eumdem*.
842. c, 2. *exceptione*.
846. c. 2. *duos*.
850. c. 1. *duæ ſaltem earum*.
879. c. 2. *Princeps*.
883. c. 1, *legatam*.
884. c, 2. *Rationem*.
892. c. 2, *ipſo jure eſſet*.
902, c. 2. *illegitimitatis*.
916. c. 1. *iſtud cùm ordinatur*.
929. c. 1. *ab æquitate ſivè æquilibrio*.
931. c, 1, *data promiſſa fuiſſe*.